

Social Science Congress i Glasgow.

Meddelt af C. Hage.

(Sluttet.)

I Opdragelsessektionen lededes Forhandlingerne af Lord Napier, saa vidt jeg véd Formand i *the London School Board*. Han udviklede sine Anskuelse i et udførligt Foredrag, som han sluttede med følgende Ord, der ikke fortjene mindst Opmærksomhed som kommende fra en Tory: «Vi betragte Nutidens store Bevægelse mod Opdragelsen med Sympathi og Haab; men det vilde ikke være klogt at lukke Øjnene for de Farer, den kan bære i sit Skjød, eller for de Forpligtelser, den medfører. Vi have begyndt en uhyre Fabrikation af menneskelig Aand; lad os se til, at vi ogsaa kunne finde Afsætning. Kundskab uden Handlen, Ærgjerrighed uden Fremskridt, Modtagelighed uden Nyden, Arbejde uden passende Udbytte — vilde være farlige Elementer i en fri industrivende Stat. England mere end noget andet Land hviler paa Fred, paa Samarbejden af de forskjellige Interesser og Klasser, paa gjensidig Overbærenhed og offenlig Tillid. Det er en stor og kraftfuld Maskine, men fin i sine Sammenføjninger. Tænke vi os Folkets Masser emanciperede, ansporede af en højere Opdragelse, i Besiddelse

af større politiske Rettigheder, som de ville være i næste Generation, — og tænke vi dem nedværdigede ved de samme usle Boliger, indskrænkede til de samme snævre Nydelser, forførte af de samme ødelæggende Tilbøjeligheder, undergivne de samme usikre Kaar og med de samme Uligheder og Modsætninger i Formue og Lykke for Øje, — vilde da en slig Tilstand være forenelig med Fasthed i vore politiske og sociale Institutioner og i de udviklede Forhold, hvorpaa vor Produktion, vor Handel og Kredit bero, og som vort Land skylder sin Blomstren? Under slige Forhold vil Opretholdelsen af indre Harmoni blive uendelig besværligere, og vor Velstands følsomme Bygning vilde styrte sammen ved det første Stød af en indre Bevægelse. Naar dette er saa, hvor stærke ere da ikke de Motiver, der tilskynde os til at stræbe efter Folkets Forbedring ad enhver Vej, der staar os aaben! Det er ikke ved Opdragelse alene, at en god Borger dannes, at Kjærlighed til Loven, til Fædrelandet, til offentlig Orden sikres. Det er ved at give Love, der skulle fremme Arbejdsomhed, Ædruelighed, Sparsommelighed, offentlig Sundhed og rationelle Fornøjelser, og ved videre at sprede de Rettigheder og Nydelser, der ere knyttede til Besiddelsen af Ejendom i alle dens Former.»

Diskussioner førtes om teknisk Undervisning, Skoletvang og andre Emner. Skoletvang, der for nogle Aar tilbage ansaas for «u-engelsk» og uforenelig med britisk Frihed, er nu indført, for saa vidt som Avtoriteterne (*the school boards*) ere bemyndigede, ikke forpligtede, til at anvende Tvang og straffe de forsømmelige Forældre med Bøder. I Anledning af nogle Frihedsvenners Henvi-
 sning til Fortrinligheden af amerikanske Systemer, der ikke

bruge Tvang, blev det fra forskjellige Sider med megen Fynd hævdet, at den elementære Undervisning netop staar paa et meget lavt Standpunkt i de Forenede Stater, og at man kun kunde se hen til dette Land som en Advarsel ikke som et Mønster. — Af Interesse var en Forhandling om en bedre Anvendelse af de to engelske Universiteters store Midler. En Kommission, i sin Tid nedsat af Gladstone, har netop indgivet sin Beretning. Det fremgaar af denne, at Universiteternes samlede aarlige Indtægter beløbe sig til 754,000 L. St. (Oxford 414,000 L. St., Cambridge 340,000 L. St.) og om 15 Aar ville være stegne til 918,000 L. St. Omtrent 140,000 L. St. af Indtægten bestaa af Honorarer, Husleje etc., Resten 614,000 L. St. er Udbytte af Universiteternes Ejendomme. De vigtigste Udgifter ere til: *Fellowships* 205,000 L. St., Stipendier (*scholarships, exhibition* etc.) 76,000 L. St., Kollegieforstanderne 53,000 L. St., Professorer og *tutors* («Manuduktører») 36,000 L. St., Kapeltjeneste 15,000 L. St., — videnskabelige Formaal under 4000 L. St. Ved Oxford Universitetet residere 400 *graduates* («Kandidater») og 1400 *undergraduates* («Studenter») hvoraf alle de førstnævnte og Halvdelen af de sidstnævnte modtage væsenlig Understøttelse af Universitetets Midler. Saaledes have de 25 Kollegieforstandere gennemsnitlig 1800 L. St. hver, 40 Professorer 5—600 L. St., 345 *fellows* 300 L. St., 425 *scholars* 70 L. St., 250 Modtagere af *exhibitions* 40 L. St. Tallene ere lignende for Cambridge. Med Rette bemærkede Mr. Stuart Parker, at en satirisk Person nok kunde have Lyst til at foreslaa, at der blev vendt op og ned paa Udgiftsposterne: at 200,000 L. St. skulde anvendes til videnskabelige Formaal og 4000 L. St. til fel-

lowships. Det var navnlig denne Udgiftspost han ønskede beskaaret og det Sparede anvendt til at lønne Professorpladser omkring i de store Byer. — Professor Ramsay klagede over Glasgow Universitets Mangel paa Midler; med 1250 Studenter havde det kun 1396 L. St. at bortgive i Stipendier og 1500 L. St. i *fellowships*. Han appellerede til rige Privatmænd at komme det til Hjælp. Med tarvelige Midler havde de skotske Universiteter forstaaet at holde sig oppe; de koncentrerede deres Indtægter om vellønnede Lærerposter, og det var lykkedes dem at drage mange af de mest fremragende Lærde fra Oxford og Cambridge til St. Andrews, Edinburgh og Glasgow. Glasgow Universitet havde i Alt 38 Professorer og Docenter, — Oxford 192 og Cambridge 168 Professorer, *tutors* og *lecturers*. En saadan Armé af Lærere, var et uhyre Spild af Kræfter; til Gjengjæld vare de gennemgaaende ikke højt nok aflagte. *Fellowships* havde to store Mangler: De gives for Livstid (eller indtil Giftermaal) og derfor lamme i Stedet for at anspore til Studier, og de ere ikke forbundne med nogen Forpligtelse til at udføre noget Arbejde. — Sir George Campbell var meget radikal; han erklærede sig for en Tilhænger af Principet om Tilbud og Efterspørgsel ogsaa i den højere Undervisning; men vilde man end ikke anvende de akademiske Midler til helt andre Øjemed, saa burde de i alt Fald fordeles over hele Landet til Fremme af en Opdragelse, der stemmer med moderne Tankegang, og ikke til at holde gammel «Munkelærdom» i Live. — Disse Anskuelse fandt ikke Gjenklang. — Hvorom alting er, synes det klart, at et System, der koncentrerer saa rige Midler paa enkelte afsides Steder, hvor de komme kun

et forholdsvis meget ringe Antal til Gode, og hvor den Lærdom der meddeles, om end dyb og indtrængende, holdes indenfor snævre, skarpt afstukne, traditionelle Grænser, medens de store Byer drive om, overladte til sig selv, uden Adgang til Delagtighed i højere aandelig Kultur, — at dette System ikke kan stemme med Nutidens Krav, hvad der end kan have talt til dets Fordel i Fortiden.

Sektionen for Økonomi og Handel var under Forsæde af Sir George Campbell, høj Embedsmand i den indiske Regerings Tjeneste, forhen *Lieutenant-Governor* i Bengalen. Et mangeaarigt Kjendskab til Lande og Folkeslag, der ligge udenfor den almindelige europæiske Videnskabsmands og Statsmands Synskreds, giver hans Anskuelse en særegen Interesse; som en varm Ven af de arbejdende Klasser nærer han, skjønt Tory, Theorier, der paa mange Punkter ere stærkt radikale. — Den store Vanskelighed, siger han, ved at etablere en fri og god social Tilstand ligger i de underordnede Beskæftigelser. Endnu aldrig har der existeret en Stat med virkelig lige Frihed for Alle; altid har der været en privilegeret Klasse (selv om denne udgjør Majoriteten), medens de lavere Hverv udføres af Heloter, Slaver, Trælle og, i vor Tid, af Personer, «der nominelt ere frie, men som af deres Uvidenhed holdes nede i en quasi-helotisk Stilling.» Nu til Dags spreder Uvidenheden sig, og Følgen er, at der gjøres Fordring paa betydelig højere Løn for det underordnede Arbejde. Dette er en af Grundene til Arbejdslønnenes Stigning. En anden er den bestandig lettere Udvandring; Amerika trænger til Arbejdere og drager dem fra Evropa ved at byde dem højere Løn. Men vil denne

Aarsag vedblive at virke? Udvandringen selv tjener til at udviske den ved at bringe Lønnen paa begge Sider nærmere i Niveau; og navnlig maa det erindres, at Evropa er ikke det eneste eller blot det vigtigste Arbejdsmarked i Verden. I det sydlige og østlige Asien findes en Befolkning mangfoldige Gange talrigere, hvor Lønnen er uden al Sammenligning billigere. Allerede konkurrere kinesisk Arbejde med de hvide Mænds. Kineserne ere i fysisk Henseende Evropæerne meget lidt underlegne, medens deres Flid og Udholdenhed staar over mange Evropæeres. Hidtil ere de blevne holdte tilbage af politiske og sociale Baand, men ere iøvrigt mærkelig frie for Uvidenhed og Fordomme. «Jeg er ofte tilbøjelig til at tro, at hvis Kinas Porte bleve rigtig aabnede, vilde det være et Spørgsmaal, om Herredømmet over den ny Verden i Fremtiden vilde tilfalde Amerikanerne eller Kineserne. Kinesernes Held som Kolonister er navnlig hæmmet af en enkelt social Fordom, — de holde ikke af at tage deres Kvinder med til Udlandet. Men jeg tror, at der er Symptomer paa, at denne Fordom er i Færd med at overvindes, og i saa Fald ser jeg ikke, hvad der kan hindre Kineserne i at mangfoldiggjøre sig og opfylde Jorden.» Dernæst er der Indierne; de ere fysisk svagere end Evropæerne, men intelligente, i Besiddelse af stor manuel Færdighed og fuldt saa dygtige som Englænderne til Fabrikarbejde. Bomulds- og andre Fabriker opføres i større og større Omfang i Indien og vise sig meget fordelagtige; Indierne ere fortrinligt skikkede til denne Slags Arbejde, Lønnen lav (Daglejen i Landdistrikterne er 3 pence = 11 Sk.); der er Masser af fortrinligt Jærn, taalelige Kul, — kort det synes, at den britiske Industri her vil kunne finde en alvorlig Konkurrence i en ikke fjern Fremtid.

Sir George Campbell vilde ønske Hinduere overførte til England som husligt Tyende, idet baade engelske Mænd og Kvinder kunne anvendes paa bedre Maade. — Berørende Forholdet mellem Kolonierne og Moderlandet skjel-nede han mellem de egenlige Kolonier befolkede af britiske Udvandrere, som Kanada, Avstralien etc., og afhængige Lande, som Indien. De første burde der, efterhaanden som de voxede, indrømmes en bestandig større Uafhængighed, og den Tid vilde nødvendig komme, da ethvert Baand maatte overskæres. Avstralien og New Zeeland kunde endnu holdes i et mildt Formynderskab; men Kanada var en Byrde og en Risiko, og England burde ikke løbe Faren af en Krig for denne nominelle Besiddelses Skyld. Hovedargumentet for Koloniernes Be-varelse var Handelsforbindelserne; men Kolonierne vilde alligevel under alle Omstændigheder købe og sælge i det fordelagtigste Marked. Indien derimod var endnu ikke modent til Frihed. Storbritanniens Opgave er at regere dette Land med Retfærdighed og Klogskab og udvikle dets uhyre Hjælpekilder. Offenlige Arbejder: Kanalvan-ding, Anlæg af Veje, Jærnbaner, Udvikling af Skibsfarten, gaa for Tiden for sig efter en tilfredsstillende Maalestok; hvad der maa advares imod, er den gamle Skjødesynd i indiske Anliggender kronisk at sove og saa af og til at vaagne op til spasmodisk Energi. Der mangler i Indien Kapital, Videnskab og dygtige Arbejdsherrer; England og Indien, to modsatte Komplementer, kunne være til gjen-sidig stor Fordel for hinanden. Nødvendige Reformere ere: bedre Landboret, bedre Retspleje, bedre Handelslov, bedre Agerbrug og Kolonisation af de højere liggende, sundere Egne. Den store Vanskelighed er at faa Evro-pæerne til at nedsætte sig fast og langsomt bygge deres

Formue op i Stedet for at styrte sig i ruinerende Spekulationer for at blive rige i en Fart. Fremfor Alt trænges der til nærmere Berøring mellem Racerne; de synes for Tiden at drive længere bort fra hinanden.

Vendende sig atter til evropæiske Forhold ser Sir George en Kilde til alvorlig Fare for England i den bestandig stærkere Tendens til at ophobe Formue paa faa Hænder. En stor Aarsag til Svaghed er den engelske og skotske Arbejderbefolknings Mangel paa Sparsommelighed. I Frankrig er den samlede Rigdom mindre end i England, men fordelt paa mange flere Hænder. Selv Ir-lænderne ere sparsommelige. Det er den lille Landejendom, der gjør Befolkningen økonomisk, forsigtig og forudseende. Under det store Fabriksystem, hvor Arbejderne ere uden Ansvarlighed, lære de heller ikke Klogskab; de bruge deres Ugeløn og stole paa den næste Uge. Men en ligeligere Fordeling anser Sir George for vigtigere end en større Produktion; han mener, «at 1000 L. St. sparede af ti Arbejdere er fordelagtigere for Landet end 2000 L. St. sparede af en Kapitalist, og at tusend Huse og Haver ejede af Arbejdere bidrage mere til Landets Sikkerhed, til Ejendommens Sikkerhed og til en sund social Tilstand end ét stort Gods ejet af én Mand. Der er ingen konservativ Magt saa stor som Udbredelsen af Ejendom.» Den moderne Tids største Spørgsmaal er det: at forsone Arbejde under Kapitalisters Ledelse med Klogskab fra Arbejdernes Side. Han ønsker derfor Landbolovgivning sigtende til Udbredelse af smaa Ejendomme; en Ordning af Arbejdet, der giver den Flittige og Energiske Lejlighed til at komme frem; bedre Lovgivning for at sikre Arbejdernes Sparepenge. En Reform er nødvendig for at beskytte mod Bedrageri af Direktører og

Agenter, hvem Penge betros; den store Svindler, der be-
 sviger Tusender, bør ikke gaa fri, medens den Fattige,
 der stjæler en Sixpence, sendes i Fængsel uden Barm-
 hjertighed og Sympathi. Særlig paatrængende er det at
 beskytte mod Svig af Assuranceselskaber og *Friendly
 Societies*; man har set Domstolene atter og atter brænde-
 mærke deres Bedragerier, men uden at være i Stand til at
 foretage videre. Sir George vilde endog ønske Assurancefor-
 retningen overtagen af Staten selv. Paa den anden Side
 mener han, at et Rigsparlament mere og mere viser sig
 at være en uhaandterlig Maskine, der er ude af Stand til
 at behandle de sociale Problemer tilfredsstillende og til
 at fyldestgjøre det moderne Samfunds Krav. Han ønsker
 en lokaliseret Bestyrelse, Oprettelsen af provinsielle Par-
 lamenter, f. Ex. et eller to i Irland, et i Skotland, flere i
 England, — kort sagt nærmest et føderativt System efter
 amerikansk Mønster. Meget skulde overlades til disse de-
 centraliserede Forsamlinger; der vilde endda blive nok
 tilbage for Rigsparlamentet at gjøre. Han bekæmpede
 Statslaan, mente, at Krigsudgifter burde bæres ved for-
 øget Indkomstskat, saa vilde de Klasser, hvis Indflydelse
 og hvis Organer vare Aarsagen til en «prægtig» Uden-
 rigspolitik og til Krige, nok sørge for at afvende dem.
 For Kvinderne burde der aabnes Adgang til passende Be-
 skjæftigelse, om det end vilde være et bedrøveligt Syn. at
 se dem gjorde lige med Mænd.

Sir George Campell's Foredrag bar Præget af vid
 Erfaring og dyb Tænken, om det end ikke var frit for en
 ejendommelig Tørhed og Kantethed, der stemmede vel
 med Talerens Personlighed. De Fleste ville næppe være
 enige med ham paa alle Punkter; men hans Anskuelser

besidde i hvert Fald en Egenskab, der jo efter Montesquieu er den bedste, en Bog eller Tale kan have: *de faire penser*.

Dr. Cameron gav et Uddrag af Indberetningen fra en Kommission nedsat angaaende *Friendly Societies*. Der findes i England og Wales 32,000 *Friendly Societies* med 4 Millioner Medlemmer. De sparede Fattigvæsenet 2 Mill. L. St. aarlig. Der er siden 1793 blevet udstedt i Alt nitten Parlamentsakter vedrørende disse Selskaber, og dog er deres Tilstand højst utilfredsstillende. En Tredjedel af dem ere ikke registrerede, og «Insolvens er Reglen baade blandt de registrerede og de uregistrerede». Han ønskede Ophør af enhver Indblanding i deres Anvendelse og Fastgjørelse af Kapital; men derimod Forpligtelse for ethvert Selskab, der befatter sig med Assuranceforretning, til at lade sig registrere og fremfor Alt en Forandring i Lovgivningen, for at Bestyrernes Bedragerier kunne blive straffede, og det enkelte Medlem blive i Stand til at tvinge dem til at opfylde deres Forpligtelser. For Tiden ser man den «absurde Anomali, at Staten lader den fattige Mand — der er ukjendt med Loven og let lader sig narre — ustraffet blive bedragen i hvert tredje af *Friendly Societies*, medens den paa samme Tid udgiver 50,000 L. St. for at opmuntre disse Selskaber.» Om Hensigtsmæssigheden af Registrering vare Meningerne delte; men Alle vare enige om, at det er paatrængende nødvendigt at straffe de skammelige Svindlerier, der nu gaa ustraffede for sig under Ly af Partnerlovgivningens Mangler. — Oplysninger gaves ogsaa om andre Selskaber. Begravelsesselskaberne tælle 4 Mill. Medlemmer med 12 Mill. L. St. Kapital. Byggeselskaberne omfatte 1 Mill.

Medlemmer med Aktiva paa 17 Mill. og en Indtægt af 11 Mill. L. St. Medlemmerne af *trade societies* ere mindst 1,200,000, af cooperative Associationer 400,000 med Kapital af 2,800,000 L. St. og aarlig Omsætning paa 11,500,000 L. St. Mr. Taylor Inners oplæste en Afhandling om *Trades' Unions*. Han paaviste Forskjellen mellem de engelske og de kontinentale Foreninger af denne Art; hines Formaal vare af ren økonomisk Karakter, de respekterede Ejendomsret og individuel Frihed, og saa længe de ikke skiftede Natur, vilde den Skade, Strikerne kunde foraarsage, være begrænset, lokal og selvkontrollerende. Mr. Barry, Repræsentant for «Internationale» i London, erklærede, at dette var en stor Vildfarelse, og at der tvært imod ikke vilde blive stoppet, før de privilegerede Klasser vare fuldstændig afskaffede. Mr. Howell derimod, Sekretær ved *the Trades' Unions Congress Sheffield* udtalte sin Samstemning med Mr. Taylor og erklærede, at *Trades' Unions* afviste den Forbindelse med politiske Formaal, som er Særpræget for «Internationale».

Der vilde endnu være meget af Interesse at omtale: en Forhandling om det skotske Bankvæsen, et indisk Møde, hvor to Hinduer med mægtige Turbaner talte i fortræffeligt Engelsk, et stort Arbejdersmøde osv. Men jeg maa standse et Referat, der allerede er blevet altfor langt.

Kongressens Præsident var the Earl of Roseberry. Det var et Syn, som næppe vilde kunne have udenfor Storbritannien, — hvor intet af Betydning kan gaa for sig uden under en Lords Auspicier, og hvor den unge Peer paa en Gang springer op til det mest fremragende Hverv, — da paa Aabningsdagen den aldrende Lord

Houghton, den hvidhaarede Statsmand, Taler og Digter, veg Forsædet for sin unge Efterfølger, en Mand i Tyverne. Meget beskedent sammenlignede Lord Roseberry sig selv med Fluens, der sad paa Vognen og sagde: se hvor lystigt jeg faar Hjulene til at løbe; men hvorom alting er, han fyldte sin Plads til Beundring. Hans Bemærkninger vidnede baade om Begavelse og Hjerte, og han var en afgjort Yndling blandt Tilhørerne, — ikke mindst blandt de kvindelige.

Endnu blot et Par Ord om Damernes Deltagelse i Forhandlingerne. Miss Carpenter, en Dame fra Bristol, vidt bekjendt for sin mangeaarige filantropiske Virksomhed og omfattende Deltagelse i Oprettelsen af Skoler for Opdragelse af forsømte Børn og Piger, holdt flere fortræffelige Foredrag. Hendes klare, vellydende, paa en Gang milde og indtrængende Sprog vilde afvæbne den mest misogyniske Fastholder af St. Pauli Tavshedspaabud. Miss Manning oplæste en Afhandling om «Kindergärten»; Miss Beales om Universitetsexamina for Piger; Mrs. Lowe om Galehuslovene; Mrs. King om cooperativ Husholdning (Forholdet mellem Husbonde og Tyende bliver mere og utaaleligt, et større Antal Familier maa derfor slaa sig sammen om fælles Kjøkken osv. og leje Tjenestefolk til at komme og forrette Dagarbejde, ligesom Fabrikerne gjøre); Mrs. Crawshay vilde derimod have trængende Damer til at overtage den huslige Gjerning. Og en hel Celebritet blev Mrs. Aurelia Lewis. I Besiddelse af en meget flydende Tunge og virkelig gode Kundskaber, talte hun saa godt som om alt muligt: om Skolevæsen, Undervisning i Historie og Geografi, Fabriklovgivning og meget mere. «Hun havde i sin Tid fejet Gulv, redt

Seng, kogt Middagsmaden og bagefter haft Tid til at skrive en meget ordenlig Afhandling.» Ofte rettede hun en speciel Henvendelse til Mændenes Skrøbeligheder, og af og til svang hun sig op paa en ikarisk Flugt til filosofiske Sfærer. Men min fulde Sympathi vandt hun ved et Foredrag om Kogekunstens Betydning, og det var Balsam for mit Hjerte at høre det engelske Kjøkken taget ordenlig i Skole.
